

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-34>

УДК 378.477

Марковська А.В., Саламатіна О.О.
Миколаївський національний аграрний університет

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОЇ ПРАКТИКИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу організації роботи курсів для підвищення рівня іноземної мови, організації роботи студентських гуртків для активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та організації самостійної роботи з метою формування соціокультурної компетентності, все це є комплексною підготовкою покращення іншомовного спілкування здобувачів вищої освіти аграрного профілю для проходження закордонної практики. Однією із головних задач проведення занять у мовному студентському гуртку є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами етики і естетики, культури і традицій, які існують в іноземних країнах та психологічна підготовка до перебування за кордоном. У статті підкреслюється необхідність вивчення мовних одиниць, які найбільш яскраво відображають національні особливості культури народу, середовища його існування, і які важко зрозуміти так, як їх розуміє носій мови.

Ключові слова: студентські гуртки, самостійної робота, соціокультурна компетентність, здобувачі вищої освіти аграрного профілю, закордонна практика.

Markovska Antonina, Salamatina Olha
Mykolayiv National Agrarian University

WAYS TO INCREASE THE LEVEL OF STUDYING FOREIGN LANGUAGE BY STUDENTS OF THE AGRARIAN PROFILE FOR TAKING PART IN PRACTICAL TRAINING ABROAD

Summary. The article is devoted to the analysis of the work organization of courses for improving the level of foreign language, the work organization of student units for the cognitive activity activation of the students and the organization of students' self-work with the aim to form socio-cultural competence; all these methods are complex preparation for improving the students' foreign language communication for (during) agricultural practical training abroad. The article emphasizes the need to study the linguistic units which can most clearly reflect the national features of people's culture, their traditions and which are difficult to understand because only the native speaker can understand them. Foreign language courses offered by university for students who are going to take part in the practical training abroad are specifically designed to develop oral and written communication professional skills in different fields. The article analyzes the opportunity of higher education institutions to create collective forms of different students' units and to form different them for the performance of one or another research scientific and cognitive activity of students. The article deals with the problems of studying foreign language as a phenomenon of national culture which contributes to the formation of sociolinguistic competence – the ability to use linguistic forms which are appropriate in a particular sociolinguistic context and provides an opportunity for adequate interaction and understanding of different cultures during the practical training abroad. It is important while choosing texts for the formation of students' linguistic competence, to take into account the principles of communicative necessity and sufficiency, educational and methodical expediency, as well as the thematic and situational principle. One of the pressing problems of the modern foreign language teaching method is the orientation of the educational process to the students' active independent work. This article approves that independent reading of magazines and newspapers, watching TV shows, educational, documentary and films in a foreign language will help to expand students' outlook.

Keywords: students' units, independent work, sociocultural competence, applicants for higher education of agricultural profile, foreign practice.

Постановка проблеми. Сучасна концепція мовної освіти акцентує увагу на необхідності в процесі викладання іноземної мови ознайомлення з культурою інших країн, що актуалізує проблему використання іноземних лінгвокраїнознавчих матеріалів у процесі навчання в контексті формування загальноєвропейського освітнього простору. Акумуляуючи в собі всі вияви буття етносу, мова є невичерпним джерелом інформації про історію, звичаї, традиції матеріальної культури й духовного життя нації [7, с. 20]. Пізнання здобувачами вищої освіти іноземної мови як феномену національної культури сприяє формуванню соціолінгвістичної компетенції – здатності користуватися мовними формами, доцільними в певному соціолінгвістичному контексті і, відповідно, надає можливість адекватної взаємодії та взаєморозуміння людей в умовах ін-

шомовної культури під час проходження закордонної практики.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу вищих навчальних закладів є виробнича (професійна) практика – одна із найважливіших форм професійної підготовки майбутніх спеціалістів у різних галузях аграрного профілю. Мета виробничої практики – закріплення, поглиблення і розширення навичок, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі навчання, формування у них системи професійних вмінь і навичок згідно з профілем спеціальності, підготовка здобувачів вищої освіти до самостійної роботи. Також, вищі навчальні заклади мають можливість створювати колективні форми різних підрозділів та формувати різні гуртки для виконання тієї або іншої дослідницької науково-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. Одна із актуальних

проблем сучасної методики навчання іноземної мови – орієнтація навчального процесу на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти. У нашому дослідженні проводиться аналіз різних заходів у вищих навчальних закладах з метою формування іншомовного спілкування у здобувачів вищої освіти, а саме, організація додаткових курсів або занять для підвищення рівня іноземної мови, організація роботи студентських гуртків та організація самостійної роботи з метою активізації пізнавальної діяльності здобувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У «Сучасному словнику з педагогіки» навчання визначене як «цілеспрямований педагогічний процес організації й стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності учнів з оволодіння науковими знаннями, уміннями й навичками, розвитку творчих здібностей, світогляду, морально-етичних поглядів і переконань» [8, с. 509]. На нашу думку, необхідно організувати роботу здобувачів вищої освіти в різних студентських гуртках для розвитку їх активної науково-пізнавальної діяльності.

Так, у своїх дослідженнях Бацевич Ф. С. зазначає, що коли людина опиняється в іншому культурно-мовному середовищі, вона відчуває так званий «культурний шок» через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов [1, с. 344]. Щоб уникнути усіх непорозумінь, слід мати вагомі знання з тієї чи іншої культури, потрібно, щоб відбувалася взаємодія між культурами.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Взаємодія культур – це особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що встановлюються між двома або декількома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин. Вирішальне значення в процесах взаємодії культур набуває зміна станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і ознак способу життя людей під впливом зовнішніх імпульсів [9, с. 188]. Тому однією із головних задач проведення курсів для підвищення рівня іноземної мови є також ознайомлення слухачів курсів з основами етики і естетики, культури і традицій, які існують в іноземних країнах та психологічна підготовка до перебування за кордоном. Зміст роботи в гуртках та форми підведення її підсумків в кожному вузі мають свої особливості та потребують всебічного аналізу.

Мета статті. Мета даного дослідження пов'язана з необхідністю вивчення мовних одиниць, які найбільш яскраво відображають національні особливості культури народу, середовища його існування і які важко зрозуміти так, як їх розуміє носій мови. Дана необхідність відчувається у всіх випадках спілкування з іноземцями під час проходження закордонної практики здобувачами вищої освіти аграрного профілю. **Головною метою цієї роботи є аналіз організації роботи курсів для підвищення рівня іноземної мови, організації роботи студентських гуртків для активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та організації самостійної роботи з метою формування соціокультурної компетентності – все це є комплексною підготовкою покращення іншомовного спілкування здо-**

бувачів вищої освіти аграрного профілю для проходження закордонної практики.

Виклад основного матеріалу. Орієнтація на практичний характер діяльності здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців у різних галузях господарства є основним напрямом процесу навчання іноземної мови у нефілологічних вищих навчальних закладах України, і це пояснює характер формування вмінь усіх видів мовленнєвої діяльності здобувачів з орієнтацією на передбачену сферу їхньої діяльності в період практичного використання мови за кордоном після закінчення вищого навчального закладу або під час проходження закордонної практики. Звісно, що оволодіння іноземною мовою неможливе без самостійної іншомовної діяльності, без здійснення самостійної роботи з іноземної мови [3, с. 105].

Здобувачі вищої освіти аграрного профілю підготовки мають можливість під час навчання проходити практичне навчання за кордоном. На кафедрах іноземних мов щорічно організують курси для підвищення рівня володіння іноземними мовами, це відбувається згідно з рішенням вченої ради університету. На високому організаційно-методичному та професійному рівні здійснюється мовленнєва підготовка здобувачів вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном.

Курси для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном, спеціально розроблені для формування навичок усного та писемного спілкування іноземною мовою у побутовій сфері та професійній діяльності.

Підготовка здобувачів вищої освіти до іншомовного спілкування ведеться за такими напрямками на курсах іноземної мови:

- усне мовлення – слухачі курсів практично оволодівають навичками повсякденного та професійного спілкування;
  - розмовна лексика – слухачі курсів вивчають розмовну та сільськогосподарську лексику, отримують загальні знання на прикладі ігор, кіно- та відеофільмів, тощо;
  - граматика – слухачі курсів засвоюють граматичні мовні форми й опановують їх комунікативне застосування;
  - читання – слухачі курсів мають на меті комплексне засвоєння основ мови. Питома вага того чи іншого напрямку визначається специфікою групи.
- Основними завданнями курсів для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном, є:
- вдосконалення знань здобувачів з іноземної мови;
  - збагачення словникового запасу здобувачів з побутової тематики;
  - підготовка здобувачів до спілкування з носіями мови за кордоном.

Сучасні аудіо-, відео-, друковані та мультимедійні навчальні матеріали з іноземних мов надають можливість здобувачам вищої освіти підтримувати та удосконалювати рівень знань з англійської та німецької мов на курсах. Розробляються та використовуються технічні засоби і новітні технології навчання, включаючи комп'ютерні та інші. В програму курсів входять ділові ігри іноземною мовою з моделюванням конкретних ситуацій (робота на фермі, робота на тракторі тощо).

У гуртках, зазвичай, здійснюється групова наукова діяльність здобувачів вищої освіти. Груповою науково-дослідницькою роботою здобувачів вищих навчальних закладів є сукупність самостійних і групових навчально-пізнавальних і творчодослідницьких дій, спрямованих на реалізацію групових науково-дослідницьких проєктів, що здійснюються на рівні проблемних гуртків і груп, сумісної разом із викладачами науково-дослідної роботи кафедр [5, с. 204]. У будь-якому разі дослідницька діяльність передбачає високу здатність здобувачів вищої освіти до творчого науково-дослідного мислення. Ця здатність проявляється в тому, щоб, спираючись на сучасний рівень знань у природничих і суспільних науках, здобувати нові наукові знання й упроваджувати їх у практику роботи підприємств різних форм власності [5, с. 203].

Для більшості гуртків у вузах характерне написання рефератів та доповідей, їх активне обговорення, винесення крапих доповідей на студентські вузівські та міжвузівські конференції, висування на студентські конкурси. Саме на засіданні гуртка обговорюються наукові доповіді, часто вперше в житті написані здобувачами. На обговорення членами гуртка виносяться не лише наукові доповіді здобувачів, а й доповіді, написані під керівництвом вчених групою здобувачів вищої освіти або індивідуально. Разом із тим, гурток ще не вичерпав усіх можливостей залучення здобувачів до науково-дослідної роботи. Під час відвідування гуртка здобувачі вищої освіти можуть зустрічатись із провідними вченими, досвідченими практичними працівниками, аспірантами і обговорювати оголошену тему, проводити дискусію з питань, які їх цікавлять [6, с. 45].

Основні напрямки роботи студентських гуртків для активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти з іноземної мови: проведення засідань згідно з планом роботи на рік; організація зустрічей з носіями мов; проведення дидактичних ігор на засіданнях; організація вечорів відпочинку та святкових концертів; листування та спілкування онлайн зі здобувачами вищої освіти з Європейських країн, Великої Британії, США; робота з навчання основ технічного та наукового перекладу для здобувачів; перегляд англомовного та німецькомовного художнього та наукового кіно; пошук та обмін інформацією, що сприяє роботі у системі Інтернет іноземною мовою для проведення наукових досліджень.

Однією із головних задач проведення занять у мовному студентському гуртку є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами етики і естетики, культури і традицій, які існують в іноземних країнах та психологічна підготовка до перебування за кордоном.

Спілкування в мовних студентських гуртках на засіданнях за різними темами відбуваються іноземною мовою.

Використання лінгвокраїнознавчих матеріалів у процесі вивчення здобувачами вищої освіти іноземної мови передбачає оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни; залучення до діалогу культур (іноземної та рідної); усвідомлення суті явищ іноземної мови та їх порівняння з рідною мовою; уміння вчитися (працювати з книгою, підручником, довідковою літературою, словниками тощо). Із зазначеною метою пов'язана необхідність вивчення мовних

одиниць, які найбільш яскраво відображають національні особливості культури народу, середовища його існування і які важко зрозуміти так, як їх розуміє носій мови. Дана необхідність відчувається у всіх випадках спілкування з іноземцями, під час читання літератури, перегляду кіно- і відеофільмів, при прослуховуванні пісень.

Під терміном «самостійна робота з іноземної мови здобувачів вищої освіти» у нашому дослідженні ми вважаємо індивідуальну форму роботи, основою якої є навчальні завдання з різними рівнями трудності, які здобувачі виконують в умовах лабораторії, в аудиторний та позааудиторний час з метою набуття знань з фонетики, граматики, лексики та формування вмінь і навичок з основних видів мовленнєвої діяльності: читання, письма, аудіювання, говоріння без сторонньої допомоги та прямого керівництва з боку викладача, що передбачає наявність внутрішньої вмотивованості, знань прийомів навчальної роботи і максимальної активності з боку здобувачів вищої освіти, впродовж якої формується така якість, як самостійність у набутті знань з іноземної мови, і є важливим елементом самостійної іноземномовної діяльності здобувачів.

До складу лексичних одиниць, які яскраво забарвлені національно-культурною семантикою, входять назви реалій (позначення предметів і явищ, які характерні для однієї культури і відсутні в іншій), конотативна лексика (слова, які збігаються за основним значенням, але різняться культурно-історичними асоціаціями), фонова лексика (позначає предмети і явища, які мають аналогі в культурі, що порівнюється, але різняться певними національними особливостями функціонування) та фразеологія. Таку лінгвокраїнознавчу лексику необхідно вивчати зі здобувачами вищої освіти на практичних заняттях з іноземної мови.

Виходячи з методики навчання іноземної мови, вчені (наприклад, Є.М. Верещагін [2, с. 48] та В.Г. Костомаров [4, с. 82]) вважають, що основний лінгвокраїнознавчий матеріал (наприклад, текст) – має бути: 1) автентичним, тобто являти собою мовленнєві твори, які виникли в реальних ситуаціях спілкування у тому соціумі, мова якого вивчається; 2) актуальними, тобто відображати сучасну стадію соціально-рольової взаємодії комунікантів; 3) типовими, тобто являти собою стандартизовані мовленнєві твори, які регулярно відтворюються у ситуаціях спілкування. Основна мета використання лінгвокраїнознавчих матеріалів – це навчити адекватно сприймати мову співрозмовника і розуміти оригінальні тексти.

Відбираючи тексти для формування лінгвокраїнознавчої компетенції у здобувачів вищої освіти, необхідно брати до уваги принципи комунікативної необхідності й достатності, навчально-методичної доцільності, а також тематико-ситуативний принцип. Вказані принципи зумовлюють головні критерії відбору матеріалу: 1) змістовної цінності тексту, яка визначається його соціокультурним наповненням і пізнавально-виховним потенціалом; 2) сучасності, тобто відображення у тексті актуальної культури країни; 3) актуального історизму, що має на увазі згадування тих історичних фактів, які відомі всім носіям мови і які допомагають краще зрозуміти та засвоїти риси сучасного життєвого укладу; 4) типовості фактів, що відображаються.

Висновки і пропозиції. Курси для вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти університету, які проходять практику за кордоном є складовою частиною гуманітарної освіти здобувача, яка розширює його загальний кругозір та забезпечує йому доступ до англомовної та німецькомовної національної культури і тим самим до світової культури.

Проведення засідань мовних студентських гуртків сприяє підвищенню рівня володіння іноземною мовою у здобувачів вищої освіти для вдосконалення їх знань з іноземної мови а також розвиває у здобувачів комунікативні навички спілкування. Безеквівалентна та фонова лексика, яку вивчають на засіданнях мовних гуртків у вищих навчальних закладах, є зрозумілою лише мешканцям конкретної країни і здебільшого не відома іноземцям, що звичайно ускладнює процес спілкування, оскільки взаєморозуміння неможливе без принципової тотожності в уявленні комунікантами навколишньої дійсності. Цими об'єктивними факторами зумовлена поява загальновідомого сьогодні висновку про неможливість вивчення здобувачами вищої освіти іноземної мови у нефілологічних вузах без одночасного ознайомлення з культурою країни, в якій розмовляють цією мовою.

Використання лінгвокраїнознавчих матеріалів сприяє активізації даного виду роботи. Самостійне читання журналів та газет, перегляд телепередач, навчальних, документальних та художніх фільмів іноземною мовою сприятиме розширенню світогляду здобувачів вищої освіти. У результаті такої са-

мостійної роботи у здобувачів виникатиме бажання розповісти про прочитане, побачене чи почуте стосовно подій, що відбуваються у країні, мову якої вони вивчають. Таким чином, активне використання лінгвокраїнознавчих матеріалів у процесі вивчення іноземної мови сприяє розвитку комунікативних здібностей здобувачів, що набуває великого значення у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору. Використання іноземних лінгвокраїнознавчих матеріалів для організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти та на практичних заняттях робить процес засвоєння мови здобувачами більш ефективним та легким, допомагає формувати соціокультурну компетенцію, під якою розуміють цілісну систему уявлень про національні звичаї, традиції, реалії країни, мова якої вивчається, дозволяє отримувати від мови приблизно ту інформацію, що й від носіїв, і досягати тим самим повноцінної комунікації.

Отже, нагальна потреба у висококваліфікованих фахівцях різних галузей господарства нашої країни, які володіють іноземною мовою на рівні, належному для їхньої професійної діяльності, зумовлює пошук способів ефективного організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти з іноземної мови, до якої відносимо організацію роботи курсів для поглибленого вивчення іноземної мови та різних факультативів, окрім аудиторних занять, також організація роботи мовних гуртків на кафедрах іноземних мов та організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка буде пов'язана з опрацюванням різних лінгвокраїнознавчих матеріалів.

Список літератури:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : навч. посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 424 с.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Москва, 1983. 288 с.
3. Винтайкина Р.В., Тюленина В.П. Организация самостоятельной работы студентов при обучении иностранному языку в неязыковом вузе. Самостоятельная работа студентов неязыковых вузов при изучении иностранных языков : учеб. пособие / за ред. Винтайкиной Р.В. Рига : Латвийский ун-т им. П. Стучки (кафедра иностранных языков), 1988. 46 с.
4. Костомаров В.Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. Златоуст, 1999. 320 с.
5. Малихин О.В., Павленко І.Г., Лаврентьева О.О., Матукова Г.І. Методика викладання у вищій школі : навч. посібник / за ред. О.В. Малихіна. Сімферополь : Дайфі, 2011. 270 с.
6. Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Львів : Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.
7. Маслова В.А. Лингвокультурология : монография. Москва : Академия, 2001. 204 с.
8. Современный словарь по педагогике / сост. Е.С. Рапацевич. Минск : Современное слово, 2001. 940 с.
9. Börner W. Cognitive Linguistik und Fremdsprachenerwerb. Das mentale Lexikon. Tübingen : Narr, 1994. 258 s.

References:

1. Batsevych, F.S. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky: navch. posibnyk* [Basics of communicative linguistics: textbook. manual]. Kyiv: Publishing Center «Akademiiia», 424 p.
2. Vereschagin, E.M., & Kostomarov, V.G. (1983). *Yazyk i kultura* [Language and culture]. Moskva, 288 p.
3. Vintaykina, R.V., & Tyulenina, V.P. (1988). *Organizatsiya samostoyatelnoy raboty studentov pri obuchenii inostrannomu yazyku v neyazykovom vuze. Samostoyatel'naya rabota studentov neyazykovykh vuzov pri izuchenii inostrannykh yazykov: ucheb. posobie* [Organization of students' independent work in studying foreign language in a non-linguistic college. Independent work of students of non-linguistic universities in the study of foreign languages: textbook. manual]. Riga: Latvia P. Stuchki University (Department of Foreign Languages), 46 p.
4. Kostomarov, V.G. (1999). *Yazykovoy vkus epohi. Iz nablyudeniya nad rechevoy praktikoy mass-media* [Linguistic taste of the era. From observations of the speech practice of the mass media]. Zlatoust, 320 p.
5. Malykhin, O.V., Pavlenko, I.H., Lavrentieva, O.O., & Matukova, H.I. (2011). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli: navch. posibnyk* [Methods of teaching at higher educational establishments: textbook. manual] / edited O.V. Malikhin. Simferopol: Daifi, 270 p.
6. Martsyn, V.S., Mitsenko, N.H., & Danylenko, O.A. (2002). *Osnovy naukovykh doslidzhen: navch. posibnyk* [Fundamentals of scientific research : textbook]. Lviv: Romus-Polihraf, 128 p.
7. Maslova, V.A. (2001). *Lingvokulturologiya: monografiya* [Linguocultural studies : monograph]. Moskva: Akademiya, 204 p.
8. Sovremennyy slovar po pedagogike / sost. E.S. Rapatsevich (2001). [Modern Dictionary of Pedagogy] / comp. E.S. Rapatsevich. Minsk: Sovremennoye slovo, 940 p.
9. Börner, W. (1994). *Cognitive Linguistics and Fremdsprachenerwerb. Das mentale Lexikon* [Cognitive Linguistics and Foreign Language Acquisition. The mental lexicon]. Tübingen: Narr, 258 s.